

Programma van de "Kommunistische Partei Deutschlands", 1918

I [Van Novemberrevolutie maar socialisme]

Op 9 november vernietigden arbeiders en soldaten het oude regime in Duitsland. Op de slagvelden van Frankrijk was de bloedige waan van de wereldheerschappij van de Pruisische sabel afgebrokkeld. De criminele bende die de wereldbrand had aangestoken en Duitsland in de zee van bloed had gedreven, had het einde van zijn Latijn bereikt. Het volk, dat vier jaar lang bedrogen, in de dienst aan de Moloch¹ zijn culturele plicht, eergevoel en menselijkheid was vergeten, dat zich voor elke wandaad had laten misbruiken, ontwaakte uit zijn vier jaar durende winterslaap — aan de rand van de afgrond.

Op 9 november stond het Duitse proletariaat op om het schandelijke juk af te werpen. De Hohenzollerns² werden verdreven, arbeiders- en soldatenraden [verder: A. en S.-Raden] werden gekozen.

Maar de Hohenzollerns waren nooit meer dan zaakwaarnemers van de imperialistische bourgeoisie en de "Junker"³. De burgerlijke klassenheerschappij — dat is de echte boosdoener van de wereldoorlog, zowel in Duitsland als in Frankrijk, zowel in Rusland als in Engeland, zowel in Europa als in Amerika. De kapitalisten van alle landen — dit zijn de echte aanstichters van de volkerenmoord. Het internationale kapitaal — dit is de onverzadigbare Baäl die miljoenen en miljoenen dampende mensenoffers in de bloedige muil geworpen krijgt.

De wereldoorlog heeft de maatschappij geconfronteerd met het alternatief: ofwel de voortzetting van het kapitalisme, nieuwe oorlogen en zijn dreigende ondergang in chaos en anarchie, ofwel de afschaffing van de kapitalistische uitbuiting.

Met de uitkomst van de wereldoorlog heeft de heerschappij van de burgerlijke klasse haar bestaansrecht verloren. Ze is niet langer in staat om de maatschappij uit de verschrikkelijke economische ineenstorting te leiden die de imperialistische orgie heeft achtergelaten.

Productiemiddelen zijn op enorme schaal vernietigd. Miljoenen arbeiders, het beste en meest capabele deel van de arbeidersklasse, zijn afgeslacht. Hen die nog in leven zijn, wacht bij hun terugkeer de grimmige ellende van werkloosheid, hongersnood en ziektes die de kracht van het volk aan de wortel dreigen te vernietigen. Het financiële bankroet van de staat door de enorme last van oorlogsschulden is onvermijdelijk.

Uit al deze bloedige verwarring en deze gapende afgrond is er geen hulp, geen redding dan in het socialisme. Alleen de wereldrevolutie van het proletariaat kan orde scheppen in deze chaos, kan iedereen werk en brood verschaffen, kan een einde maken aan de wederzijdse uitmoording van de volkeren, kan vrede, vrijheid en ware cultuur brengen aan de mishandelde mensheid. Weg met het loonsysteem! Dat is de leuze van dit moment. In plaats van loonarbeid en klassenheerschappij zal de coöperatieve arbeid komen. De arbeidsmiddelen moeten niet langer het monopolie van één klasse zijn; ze zullen het gemeenschappelijk bezit van allen worden. Geen uitbuiters en uitgebuiten meer! Regulering van de productie en distributie van producten

---

¹ Moloch, een Kanaänitische god in de Hebreeuwse Bijbel. Marx vergeleek het kapitaal met de mensenoffers eisende Moloch. De verder genoemde Baäl had dezelfde reputatie als Moloch.

² Het Huis Hohenzollern is een Duits vorstengeslacht dat de laatste Duitse keizer leverde.

³ "Junker", Pruisische stand van lagere grondbezittende plattelandsadel. Over het algemeen uiterst conservatief, reactionair en contrarevolutionair.

in het belang van de gemeenschap. Afschaffing, zowel van de huidige productiewijze, die uitbuiting en roof is, als van de huidige handel, die alleen maar bedrog is.

In plaats van werkgevers en hun loonslaven: vrije arbeidskameraden! De arbeid is voor niemand een kwelling, want het is ieders plicht! Een waardig bestaan voor iedereen die zijn plicht aan de maatschappij vervult. Honger is niet langer de vloek van de arbeid, maar de straf voor de nietsnutten!

Alleen in zo'n maatschappij zal volkerenhaat en de onderworpenheid met wortel en tak worden uitgeroeid. Alleen wanneer zo'n maatschappij gerealiseerd is, zal de aarde niet langer beoedeld worden door het vermoorden van mensen. Alleen dan zal men zeggen: Deze oorlog was de laatste!

In dit uur is het socialisme de enige reddingslijn van de mensheid. Boven de instortende muren van de kapitalistische maatschappij schitteren als een vurig voorteken de woorden van het **Communistisch Manifest**⁴: Socialisme of ondergang in het barbaendom!

II [Massastrijd]

De verwezenlijking van de socialistische maatschappijorde is de formidabelste taak die ooit in de wereldgeschiedenis aan een klasse en een revolutie is toevertrouwd. Deze taak vereist een volledige reconstructie van de staat en een volledige omwenteling in de economische en sociale grondslagen van de maatschappij.

Deze reconstructie en deze omwenteling kunnen door geen enkele instantie, commissie of parlement worden verordend; ze kunnen alleen worden ondernomen en uitgevoerd door de massa van het volk zelf.

In alle voorgaande revoluties was het een kleine minderheid van het volk die de revolutionaire strijd leidde, die het doel en de richting aangaf, waarbij de massa's slechts als werktuigen werden gebruikt om hun eigen belangen, de belangen van de minderheid, naar de overwinning te leiden. De socialistische revolutie is de eerste die alleen de overwinning kan behalen in het belang van de grote meerderheid en door de grote meerderheid van het werkenden.

De massa van het proletariaat moet de revolutie niet alleen met helder inzicht doelen en richting geven. Ze moet ook zelf, door haar eigen activiteit, stap voor stap het socialisme tot leven brengen.

De essentie van de socialistische maatschappij bestaat erin dat de grote werkende massa ophoudt een geregeerde massa te zijn, maar een die het hele politieke en economische leven zelf leeft en leidt in bewuste vrije zelfbeschikking.

Van de hoogste top van de staat tot in de kleinste gemeente zal de proletarische massa daarom de achterhaalde organen van de burgerlijke klassenheerschappij, de federale raden, parlementen, gemeenteraden, vervangen door haar eigen klassenorganen, de arbeiders- en soldatenraden, alle posities bezetten, toezicht houden op alle functies, alle behoeften van de staat afmeten aan het eigen klassebelang en de socialistische taken. En alleen in voortdurende, levende interactie tussen de volksmassa's en hun organen, de A. en S.-Raden, kan hun activiteit de staat vervullen met socialistische geest.

De economische omwenteling kan ook alleen plaatsvinden als een proces dat gedragen wordt door de actie van de proletarische massa. De lege decreten van de hoogste revolutionaire instanties over de socialisatie zijn slechts holle woorden. Alleen de arbeiders kunnen het woord inhoud geven met hun eigen daden. In een hardnekkige strijd met het kapitaal, schouder aan schouder in elk bedrijf, door directe druk van de massa's, door stakingen, door de oprichting

---

⁴ Oorspronkelijke titel: [Manifest van de communistische partij](#), door Marx geschreven in opdracht van de Bond van Communisten met het oog op de Europese burgerlijke revoluties van 1848.

van hun permanente vertegenwoordigende organen, kunnen de arbeiders de controle over de productie en uiteindelijk de daadwerkelijke leiding naar zich toetrekken.

De proletarische massa's moeten leren zichzelf te veranderen van dode machines, die de kapitalist aan het productieproces toevoegt, in denkende, vrije, zelf handelende bestuurders van dit proces. Ze zullen het verantwoordelijkheidsgevoel verwerven van actieve leden van de gemeenschap die de enige eigenaar is van alle sociale rijkdom. Ze zullen ijver ontwikkelen zonder de zweep van de ondernemer, de hoogste prestaties zonder kapitalistische drijfveren, discipline zonder keurslijf en orde zonder overheersing. Het hoogste idealisme in het belang van de algemeenheid, de meest strikte zelfdiscipline, de ware burgerzin van de massa's vormen de morele basis van de socialistische maatschappij, net zoals stompzinnigheid, egoïsme en corruptie de morele grondslagen vormen van de kapitalistische maatschappij.

Al deze socialistische burgerdeugden, samen met de kennis en het vermogen om de socialistische bedrijven te leiden, kan de arbeidersmassa alleen verwerven door hun eigen activiteit, hun eigen ervaring.

Socialisatie van de maatschappij kan alleen gerealiseerd worden door de vasthoudende, onvermoeibare strijd van de arbeidersmassa in haar hele breedte, op alle punten waar arbeid en kapitaal elkaar ontmoeten, waar het volk en de burgerlijke klassenheerschappij elkaar in de ogen zien. De bevrijding van de arbeidersklasse zal het werk zijn van de arbeidersklasse zelf.

III [Strijd tegen de contrarevolutie en eisenprogramma]

In de burgerlijke revoluties waren bloedvergieten, terreur en politieke moord de onmisbare wapens in de handen van de opkomende klassen.

De proletarische revolutie heeft geen terreur nodig voor haar doelen; zij haat en verafschuwt de sluipmoord. Ze heeft deze strijdmiddelen niet nodig omdat ze niet strijdt tegen individuen maar tegen instellingen, omdat ze de arena niet betreedt met naïeve illusies waarvan ze de teleurstelling bloedig zou moeten wreken. Ze is geen wanhopige poging van een minderheid om de wereld met geweld naar haar ideaal om te vormen, maar ze is de actie van de grote miljoenenmassa van het volk, die geroepen is om de historische opdracht te vervullen en de historische noodzaak in werkelijkheid om te zetten.

Maar de proletarische revolutie is tegelijkertijd de doodsteek aan alle slavernij en onderdrukking. Daarom staan alle kapitalisten, "Junker", kleinburgers, officieren, alle nietsnutten en parasieten van uitbuiting en klassenheerschappij als één man op om tot de dood te strijden tegen de proletarische revolutie.

Het is een waanzinnige illusie om te geloven dat de kapitalisten zich gewillig zouden onderwerpen aan het socialistische oordeel van een parlement, van een nationale vergadering, dat ze rustig afstand zouden doen van eigendom, winst, het voorrecht van uitbuiting. Alle heersende klassen hebben met de hardnekkigste energie tot het laatst gevochten voor het behoud van hun voorrechten. De Romeinse patriciërs net als de middeleeuwse feodale baronnen, de Engelse cavaliërs net als de Amerikaanse slavenhandelaren, de Walachijse Bojaren net als de zijdefabrikanten in Lyon — ze hebben allemaal stromen bloed vergoten, ze hebben over lijken gelopen, gemoord en brand gesticht, ze hebben burgeroorlogen uitgelokt en landverraad gepleegd om hun privileges en hun macht te verdedigen.

Als laatste telg van de uitbuitende klasse overtreft de imperialistische kapitalistenklasse de wreedheid, het onverholen cynisme en de laagheid van al haar voorgangers. Ze zal haar allerheiligste⁵, haar winst en haar voorrecht van uitbuiting met hand en tand verdedigen, met dezelfde methoden van kille kwaadaardigheid die ze heeft tentoongespreid in de hele

---

⁵ Plaats waar volgens de Hebreeuwse bijbel de ark van het verbond was geplaatst.

geschiedenis van de koloniale politiek en in de laatste wereldoorlog. Ze zal hemel en hel in beweging brengen tegen het proletariaat. Ze zal de boeren mobiliseren tegen de steden, ze zal achtergebleven lagen van de arbeidersklasse ophitsen tegen de socialistische voorhoede, ze zal officieren aanzetten tot slachtpartijen, ze zal proberen elke socialistische maatregel te verlammen met duizend middelen van passief verzet, ze zal twintig Vendées⁶ op de revolutie afsturen, ze zal de buitenlandse vijand, het moordende ijzervreters Clemenceau, Lloyd George en Wilson⁷ als redders optrommelen om het land binnen te vallen — ze zal het land liever in een rokende puinhoop veranderen dan vrijwillig de loonslavernij op te geven.

Al dit verzet moet stap voor stap gebroken worden met ijzeren vuist en meedogenloze energie. Tegenover het geweld van de burgerlijke contrarevolutie moet het revolutionaire geweld van het proletariaat staan; tegenover de complotten, intriges en samenzweringen van de bourgeoisie moeten de onbuigzame helderheid over het doen, vastberadenheid, waakzaamheid en altijd parate activiteit van de proletarische massa staan. Tegen de dreigende gevaren van de contrarevolutie de bewapening van het volk en de ontwapening van de heersende klassen, tegen de parlementaire sabotage-manoeuvres van de bourgeoisie de energieke organisatie van de arbeiders- en soldatenbeweging — de geconcentreerde, samengebalde, maximaal versterkte macht van de arbeidersklasse. Het eendrachtige front van het hele Duitse proletariaat, van het Zuid-Duitse met het Noord-Duitse, van het stedelijke met het landelijke, van de arbeiders met de soldaten, het levende geestelijke contact van de Duitse revolutie met de Internationale, de uitbreiding van de Duitse revolutie tot de wereldrevolutie van het proletariaat kan alleen de granieten basis vormen waarop het bouwwerk van de toekomst kan worden opgetrokken.

De strijd voor het socialisme is de meest geweldige burgeroorlog die de wereldgeschiedenis ooit heeft gezien, en de proletarische revolutie moet de noodzakelijke uitrusting voor deze burgeroorlog voorbereiden, ze moet leren die te gebruiken — om te strijden en te winnen.

Zo'n uitrusting van de compacte werkende massa van het volk met de hele politieke macht voor de taken van de revolutie, dat is de dictatuur van het proletariaat en dus de ware democratie. Niet waar de loonslaaf in bedrieglijke gelijkheid naast de kapitalist zit, en de landproletariër naast de "Junker", om parlementair over hun levensvragen te debatteren: daar, waar de miljoenhoofdige proletarische massa met haar eeltige vuist de hele macht van de staat grijpt, om die, zoals de god Thor⁸ zijn hamer, op het hoofd van de heersende klassen te slaan: alleen daar is de democratie, die geen bedrog van het volk is.

Om het proletariaat in staat te stellen deze taken te vervullen, eist de "Spartakusbund"⁹:

A. Als onmiddellijke maatregelen om de revolutie veilig te stellen

1. Ontwapening van de hele politiemacht, van alle officieren en van de niet-proletarische soldaten. Ontwapening van alle leden van de heersende klassen.
2. Inbeslagname door de A. en S.-Raden van alle voorraden wapens en munitie, alsook van de wapenfabrieken.
3. Bewapening van de gehele volwassen mannelijke proletarische bevolking als arbeidersmilitie. Vorming van een Rode Garde van proletariërs als actief onderdeel van de militie voor de permanente bescherming van de revolutie tegen contrarevolutionaire aanvallen en listen.

---

⁶ De Opstand in de Vendée was een opstand van boeren, clerus, handwerkers en lagere adel tegen de Franse Revolutie in de landstreek en het latere departement Vendée. Het conflict liep uit op ware oorlog en massamoorden tussen 1793 en 1796. (Wikipedia)

⁷ De regeringsleiders van respectievelijk Frankrijk, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten.

⁸ Thor, de dondergod in de Noordse en Germaanse mythologie.

⁹ "Spartakusbund", andere benaming van de KPD, waarvan de volledig naam luidde "Kommunistische Partei Deutschlands (Spartakusbund)".

4. Afschaffing van het commando van officieren en onderofficieren. Vervanging van de kadaverdiscipline door vrijwillige discipline van de soldaten. Verkiezing van alle superieuren door de soldaten, met het recht ze op elk moment terug te roepen. Afschaffing van militaire rechtspraak.
5. Verwijdering van officieren en capitulanten¹⁰ uit alle soldatenraden.
6. Vervanging van alle politieke organen en instanties van het voormalige regime door vertrouwensmannen¹¹ van de A. en S.-Raden.
7. Oprichting van een revolutionair tribunaal dat alle hoofdschuldigen aan de oorlog en de verlenging ervan, de twee Hohenzollerns, Ludendorff, Hindenburg, Tirpitz en hun medemisdadigers en alle samenzweerders van de contrarevolutie zal berechten.
8. Onmiddellijke inbeslagname van alle levensmiddelen om de voeding van het volk veilig te stellen.

B. Op politiek en sociaal gebied

1. Afschaffing van alle afzonderlijke staten; verenigde Duitse socialistische republiek.
2. Afschaffing van alle parlementen en gemeenteraden en overname van hun functies door A. en S.-Raden en hun commissies en organen.
3. Verkiezing van arbeidersraden in heel Duitsland door de gehele volwassen arbeidersklasse van beide geslachten in stad en land volgens de bedrijven, en van soldatenraden door de manschappen, met uitsluiting van officieren en kapitulanten. Recht van arbeiders en soldaten om hun vertegenwoordigers op elk moment terug te roepen.
4. Verkiezing van afgevaardigden van de A. en S.-Raden in het hele rijk voor de Centrale Raad van de A. en S.-Raden, die de Uitvoerende Raad zal kiezen als het hoogste orgaan van de wetgevende en uitvoerende macht.
5. De Centrale Raad komt voorlopig ten minste om de drie maanden bijeen — waarbij telkens nieuwe afgevaardigden worden gekozen — om voortdurend toezicht te houden op de werkzaamheden van de Uitvoerende Raad en om een levendig contact tot stand te brengen tussen de massa van A. en S.-Raden in het rijk en hun hoogste regeringsorgaan. Het recht van de lokale A. en S.-Raden om hun vertegenwoordigers in de Centrale Raad op elk moment terug te roepen en te vervangen als ze niet handelen in overeenstemming met hun mandaat. Het recht van de Uitvoerende Raad om de Volksafgevaardigden en de centrale Rijksinstanties en ambtenaren te benoemen en te ontslaan.
6. Afschaffing van alle onderscheidingen van rangen, standen en titels. Volledige juridische en sociale gelijkheid van de seksen.
7. Radicale sociale wetgeving, verkorting van de arbeidstijd om de werkloosheid onder controle te houden en rekening houdend met de fysieke verzwakking van de beroepsbevolking door de wereldoorlog; maximale werkdag van zes uur.
8. Onmiddellijke grondige reorganisatie van de voedsel-, huisvestings- en onderwijssystemen in de geest van de proletarische revolutie.

---

¹⁰ Capitulanten, militairen die zich (willen) overgeven aan de vijand, in dit geval de contra-revolutie.

¹¹ Vertrouwensmannen, of "Obleute", genoemd naar de werkende vakbondskaders die tijdens de Eerste Wereldoorlog het vertrouwen hadden van hun mede-arbeiders, in tegenstelling tot de vakbonden. Vergelijkbaar met de shop stewards in Groot-Britannië.

C. Onmiddellijke economische eisen

1. Inbeslagname van alle dynastieke bezittingen en inkomsten ten gunste van de algemeenheid.
2. Kwijtschelding van staats- en andere overheidsschulden en van alle oorlogsleningen, behalve inschrijvingen tot een bepaald bedrag dat door de Centrale Raad van A. en S. zal worden vastgesteld.
3. Onteigening van de grond van alle grote en middelgrote landbouwbedrijven; vorming van socialistische landbouwcoöperaties onder uniform centraal beheer in het hele rijk; kleine boerderijen blijven in het bezit van hun eigenaren totdat ze vrijwillig toetreden tot de socialistische coöperaties.
4. Onteigening van alle banken, mijnen, hoogovens en alle industriële en handelsbedrijven door de radenrepubliek.
5. Inbeslagname van alle vermogens vanaf een door de Centrale Raad vast te stellen bedrag.
6. Overname van het gehele openbaar vervoer door de radenrepubliek.
7. Verkiezing van bedrijfsraden op alle arbeidsplaatsen, die in overleg met de arbeidersraden de interne aangelegenheden van de bedrijven regelen, de arbeidsverhoudingen regelen, de productie controleren en uiteindelijk de leiding van de bedrijven overnemen.
8. Oprichting van een centrale stakingscommissie met de bedrijfsraden, die de beginnende stakingsbeweging in het hele rijk zal verzekeren van uniform leiderschap, socialistische leiding en de sterkste steun door de politieke macht van de A. en S.-Raden.

D. Internationale taken

Onmiddellijke opbouw van banden met de broederpartijen in het buitenland om de socialistische revolutie op een internationale basis te plaatsen en de vrede vorm te geven en veilig te stellen door de internationale verbroedering en revolutionaire opstand van het wereldproletariaat.

IV [De KPD en de strijd om de macht]

Dat is wat de "Spartakusbund" wil.

En omdat hij dit wil, omdat hij de aanmaner, de aanspoorder is, omdat hij het socialistische geweten van de revolutie is, wordt hij gehaat, vervolgd en belasterd door alle openlijke en geheime vijanden van de revolutie en het proletariaat.

Kruisig hem!¹² roepen de kapitalisten die sidderen voor hun schatkist.

Kruisig hem! roepen de kleinburgers, de officieren, de antisemieten, de perslakeien van de bourgeoisie, die sidderen voor de vleespotten¹³ van de burgerlijke klassenheerschappij.

Kruisig hem! weerklinkt het nog als een echo uit de misleide, verraden, misbruikte lagen van de arbeidersklasse en soldaten die niet weten dat ze tegen hun eigen vlees en bloed tekeergaan als ze zich keren tegen de "Spartakusbund".

---

¹² "Kruisig hem!" verwijzing naar de leuze van inwoners van Jeruzalem die eisen dat Jezus ter dood veroordeeld wordt.

¹³ Verwijzing naar de vleespotten van Egypte, waarheen het volk van Israël terugverlangde bij zijn tocht door de woestijn.

In de haat, in de laster tegen de "Spartakusbund" is alles verenigd wat antirevolutionair, volksvijandelijk, antisocialistisch, dubbelzinnig, schimmig, onduidelijk is. Dit bevestigt dat het hart van de revolutie in hem klopt, dat de toekomst aan hem toebehoort.

De "Spartakusbund" is geen partij die heerschappij over de arbeidersmassa wil, of die of door de arbeidersmassa aan de macht wil komen. De "Spartakusbund" is slechts het meest doelgerichte deel van het proletariaat, die de gehele brede massa van de arbeidersklasse bij elke stap op haar historische taken wijst, dat het uiteindelijke socialistische doel in elke afzonderlijke fase van de revolutie en de belangen van de proletarische wereldrevolutie in alle nationale kwesties vertegenwoordigt.

De "Spartakusbund" weigert de regeringsmacht te delen met stromannen van de bourgeoisie, met Scheidemann-Ebert¹⁴, omdat ze in een dergelijke samenwerking een verraad van de principes van het socialisme ziet, een versterking van de contrarevolutie en een verlamming van de revolutie.

De "Spartakusbund" zal ook weigeren om aan de macht te komen enkel en alleen omdat de Scheidemann-Eberts zijn versleten en de Onafhankelijken¹⁵ in een impasse zijn geraakt door met hen samen te werken.

De "Spartakusbund" zal nooit aan de macht komen anders dan door de duidelijke, ondubbelzinnige wil van de grote meerderheid van de proletarische massa in Duitsland, nooit anders dan op grond van haar bewuste instemming met de opvattingen, doelen en strijdmethoden van de "Spartakusbund".

De proletarische revolutie kan alleen geleidelijk, stap voor stap, op het Golgotha-pad¹⁶ van haar eigen bittere ervaringen, door nederlagen en overwinningen, tot volledige helderheid en rijpheid komen.

De overwinning van de "Spartakusbund" staat niet aan het begin maar aan het einde van de revolutie: ze is identiek met de overwinning van de grote miljoenenmassa's van het socialistische proletariaat.

Sta op, proletariërs! Ten strijde! Er is een wereld te veroveren en een wereld te bestrijden. In deze laatste klassenstrijd van de wereldgeschiedenis voor de hoogste doelen van de mensheid geldt de vijand: Duim op het oog en knie op de borst!

Bron

[Programm der Kommunistischen Partei Deutschlands \(1918\)](#). Marxists' Internet Archive. Deze versie van het programma is ontleend aan het verslag van het oprichtingscongres van de "Kommunistische Partei Deutschlands (Spartakusbund)" van 30 december 1918 tot 1 januari 1919, uitgegeven door de KPD(S), o. O. u. o. J. De tekst is overgenomen uit het verslag van het oprichtingscongres van de "Kommunistische Partei Deutschlands (Spartakusbund)", Dietz Verlag, Berlijn 1972.

Vertaling, verklarende noten en tussentitels, F.C., september 2023.

---

¹⁴ Ebert en Scheidemann stond als leden van de SPD aan het hoofd van de Duitse staat en organiseerden de strijd van leger, politie en de 'Freikorps' van contrarevolutionaire frontsoldaten en studenten tegen revolutionaire arbeiders.

¹⁵ De Onafhankelijken verwijst naar de USPD, die een centristische positie innam tussen de openlijke opportunistische oorlogsdeelname en contrarevolutie van de SPD en de revolutionaire stellingname van de KPD(S).

¹⁶ Golgotha-pad, de lijdensweg van Jezus naar de berg Golgotha waar hij de kruisdood vond.